

SUFRAŽETKINJE I POKRET ZA ŽENSKA PRAVA

Dina Vidaković

U okviru broja koji se bavi revolucijama važno se osvrnuti na borbu žena za pravo glasa, posebice u Sjedinjenim Državama i Ujedinjenom Kraljevstvu. Sufražetkinje, koje su obilježile borbu za ženska prava, a posebice za pravo glasa, bile su zagovornice ženskog prava glasa. Po prvi put su ih tako nazvali u londonskim novinama, a britanske aktivistice taj su naziv prihvatile, dok se pojam sufražetkinja u Americi odnosio na radikalne i militantne skupine žena. Kako god ih nazivali, pobornice za žensko pravo glasa teškom su mukom izborile dugo očekivano pravo glasa.

Mnoge žene u povijesti bile su izvanredno snažne, odvažne, izvrsne u onom što rade i ujedno i cijjenjene. Bile su slavne kraljice i carice, neustrašive ratnice, svete, "vještice", učenjakinje, slikarice i pjesnikinje. One slove za najslavnije u povijesti žena. Danas je rijetka osoba koja nije čula za Ivanu Orleansku, caricu Katarinu I., Sapfo, kraljicu Elizabetu I. No one su tek istaknute iznimke. Žene koje nisu znatnije utjecale, niti su mogle utjecati, na poboljšanje položaja običnih potlačenih žena, onih žena koje su bile u vlasništvu svojih očeva pa onda i muževa bez ikakvih prava i mogućnosti. Nepravda prema ženama očitovale se kroz sva razdoblja u povijesti sve do prosvjetiteljstva kad su žene su počele postavljati pitanje o svojoj nejednakosti i bunili se protiv tiranije muškaraca u obitelji. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 5)

Među prvima koje su se pobunile bila je i Mary Wollstonecraft koja je sufražetkinjama bila uzor. Mary je u obranu žena i njihova prava napisala djelo *Obrana ženskih prava* (1792.), u kojem su se po prvi puta prosvjetiteljske zamisli primijenile na položaj žena. U tom djelu Mary Wollstonecraft traži ukidanje dvostrukih mjerila muškog i ženskog ponašanja, izriče zahtjeve za prava žena na neovisan rad, školovanje, građanski i politički život. Knjiga je odmah doživjela uspjeh i postala kamenom temeljcem modernog feminizma. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 15).

Od Seneca Fallsa do Devetnaestog amandmana

Žensko pravo glasa u SAD-u ostvareno je postupno, na državnoj i lokalnoj razini, tijekom 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća, što je kulminiralo 1920. godine usvajanjem Devetnaestog amandmana u Ustav Sjedinjenih Američkih Država.

Na samim počecima Lydia Taft bila je preteča ženskog prava glasa u kolonijalnoj Americi. Bila je prva žena kojoj je zakonski dozvoljeno glasati u Americi. Nakon smrti svog supruga i odlaska

najstarijeg sina iz obitelji, kao odrasla osoba bez nasljednika imala je pravo na glasanje. No Lydia je bila iznimka jer većina američkih žena nije mogla izaći na izbore. Žene su imale malo prava krajem 18. stoljeća, a udane su žene smatrane muževim vlasništvom. Muževi su posjedovali ženine stvari, zemlju i novac. U nekim saveznm državama žene nisu mogle trošiti novac bez muževa ili očeva dopuštenja. Ukoliko bi došlo do rastave, ženi ne bi ništa pripalo. U 19. stoljeću u Sjedinjenim Državama žene koje su se borile za žensko pravo glasa sudjeluju u abolicionističkom pokretu. Podržavajući zahtjeve za ukidanjem ropstva, smatrale su da će se tako približiti ostvarenju svojeg cilja, a to je bilo pravo glasa za žene. U lipnju 1840. godine, na Svjetskoj proturobovskoj konvenciji u Londonu, upoznale su se dvije pionirke u borbi za žensko pravo glasa, Elizabeth Cady Stanton i Lucretia Mott. (Thoennes Keller, 2003: 10) Elizabeth Cady Stanton koja je

Elizabeth Cady Stanton (1815. - 1902.)

Lucretia Mott (1793. - 1880.)

živjela u Seneca Fallsu pobunila se protiv svoje konzervativne obitelji udajom za abolicionista. Iako je Elizabeth nakon udaje zaglibila u kućanskim poslovima, nastavila je rad za prava žena. Prava prekretnica u njezinom životu bilo je upoznavanje s Lucretiom Mott. Upravo na stolu dnevne sobe u Seneca Fallu nastala je lista ženskih zahtjeva nazvana *Deklaracija o stajalištima* koja je nastala po uzoru na Deklaraciju nezavisnosti. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 42) Ona uključuje pravo na obrazovanje i karijeru. Ističe se kako bi ženama trebalo biti dopušteno imati vlastitu imovinu i zakonski dijeliti skrbništvo nad djecom. Znale su da žene nisu u mogućnosti kontrolirati svoje živote bez ovih prava. Više od 300 ljudi, uključujući i 40 muškaraca, došli su na konvenciju u Seneca Fallsu 19. i 20. srpnja 1848. godine. Frederick Douglass, poznati afroamerički abolicionist, na konvenciji je

održao govor potpore pravima žena. Organizatori su predstavili Deklaraciju o stajalištima. Od svih sudionika, šezdeset osam žena i trideset dva muškarca potpisali su Deklaraciju. Jedna od potpisnica bila je devetnaestogodišnja Charlotte Woodward, koja je jedina od potpisnica doživjela pravo žena na glasanje na nacionalnim izborima. Bila joj je devedeset jedna godina. Aktivistice za žensko pravo glasa morale su čekati sedamdeset dvije godine od konvenciji u Seneca Fallsa i Deklaracije o stajalištima da se izbore za svoje želje. (Thoennes Keller, 2003: 13)

U drugoj polovici 19. stoljeća, Elizabeth Cady Stanton, koja je 1840-ih predvodila borbu za žensko pravo glasa, polako nedostaje na većini ranih konvencija. Sve više se posvećuje svojoj obitelji dok su druge aktivistice održale naporan i užurban tempo predavanja i organiziranja konferencija. Godine 1851. Elizabeth upoznaje tridesetjednogodišnju Susan B. Anthony, s kojom je surađivala, te će do 1869. godine biti opasne partnerice. No onda Stanton piše kontroverzno djelo *Ženska Biblija* kojim je otuđila mnoge od ženskog pokreta. Susan B. Anthony preuzima vodstvo pokreta za prava žena i na kraju je postala jedini vođa u povijesti čije će se ime provlačiti kroz knjige i biti inspiracija mnogim feministkinjama 1970. godine. Do 1860. godine aktivistice su učinile napredak. U Indiani, razvod se može odobriti ne samo zbog preljuba nego i zbog napuštanja, pijanstva i okrutnosti. U državama New York, Indiani, Maineu, Missouriju, Ohiou zakon o ženskom pravu na vlasništvo proširen je kako bi se omogućilo udanim ženama da zadrže svoje plaće. (Thoennes Keller 2003: 18)

Susan B. Anthony
(1820.-1926.)

Nakon Građanskog rata 1860.-1865., prve borbene zagovornice ženskih prava počele su se razilaziti. Tek nakon rata, u studenome 1868. godine u Bostonu, održana je najveća konvencija za žensko pravo glasa u Americi do tada. Lucy Stone, koja je se u borbi za pravo glasa istakla još prije Građanskog rata, sa svojim je suprugom Henryjem B. Blackwellom i ostalim istomišljenicama formirala novu organizaciju, Udrugu žena Nove Engleske za pravo glasa (*New England Woman Suffrage Association* - NEWSA), prvo veliko društvo osnovano isključivo za dobivanje prava glasa za žene. U svibnju 1869. godine Susan B. Anthony i Elizabeth Cady Stanton osnovale su Nacionalnu udrugu žena za pravo glasa (*National Woman Suffrage Association* - NWSA), organizaciju koju su činile prvenstveno žene. Njihov cilj bio je osigurati amandman u korist ženskog prava glasa i bile su protiv 15. amandmana u kojem su crni muškarci dobili pravo glasa jer se zaniijekalo glasačko pravo

ženama. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 53) Kasnije iste godine Stone je reorganizirala NEWSA-u u puno veću i umjereniju Američku udrugu žena za pravo glasa (*American Woman Suffrage Association* - AWSA) koja je također uključivala žene i muškarce. AWSA je podržala 15. amandman smatrajući da će podržavajući pobjedu prava za crne muškarce prije postići pobjedu i ženskih prava. Nakon prolaska 15. amandmana AWSA je nastavila raditi na državnoj razini kako bi se osigurala ženska prava glasa te je predložila 16. amandman, onaj koji bi dao ženama pravo glasa. Naponi su bili bezuspješni, mnogi nisu mogli oprostiti Susan B. Anthony i Elizabeth C. Stanton rasizam koje su pokazale tijekom borbi za 15. amandman.

Dvadeset godina radeći paralelno prema istim ciljevima, ali s ljutnjom među vođama, Lucy Stone 1887. godine pozvala je obje udruge na ujedinjenje. Godine 1890. dvije udruge su ujedinjene u jednu nacionalnu organizaciju poznatu kao Nacionalna udruga američkih žena za pravo glasa (*National American Woman Suffrage Association* - NAWSA). Elizabeth Cady Stanton bila je oprezna prilikom spajanja NWSA-e i AWSA-e. Bila je izabrana za predsjednicu, ali nije bila na dužnosti. Umjesto nje bila je Susan B. Anthony koja je i službeno postala predsjednica 1892. godine.

Tijekom 1870-ih i 1880-ih razvio se u SAD-u feminizam koji se zalagao za društveno čistunstvo, utemeljen na evangeličkim načelima, prema kojima su alkohol, nasilje i seksualna razvratnost muška zla koja prijete ženama u obitelji. Smatralo se da su žene drugačije, moralno nadmoćnije, čistije s malom ili nikakvom potrebom za seksom. Lucy Stone počela je zastupati to konzervativno stajalište u člancima u bostonskom feminističkom listu *The Women's Journal*. Elizabeth Cady Stanton i Susan B. Anthony pridružile su se zagovornicama umjerene struje. No Elizabeth se nije slagala s feministicama koje su na žensku spolnost gledale sa stajališta "društvenog čistunstva". "Zdrava je žena strastvena kao i muškarac", izjavila je Elizabeth Stanton. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 64)

Dvadeseto stoljeće donosi pobjedu u borbi za žensko pravo glasa. Godine 1917. osnovana je Nacionalna ženska stranka (*National Woman's Party* - NWP), koja se borila za ženska prava, osobito za pravo glasa. Za razliku od drugih organizacija koje se usredotočile na lobiranje pojedinih država, NWP je stavila prioritet na prolaz ustavnog amandmana koji će osigurati žensko pravo glasa. Prvi svjetski rat osigurao je posljednji poticaj za žensko pravo glasa u Americi. Žene su poput Alice Paul i Lucy Burns vodile seriju protesta protiv

Woodrow Wilsona nazivajući ga "Kaiser Wilson", nastojeći tako osigurati njegovu podršku naporima da se žensko pravo glasa uvede na području cijelog SAD-a. Prvi zakon o ženskom pravu na glasovanje izašao je pred Zastupnički dom još 1915. godine, ali je bio odbijen. Drugi zakon izašao je 10. kolovoza 1918. godine. U Zastupničkom domu prošao je dvotrećinskom većinom, no nije prošao u Senatu. Bilo je dosta tjeskobe među političarima obiju strana želeći da amandman prođe prije nacionalnih izbora 1920. godine. Stoga je predsjednik Wilson sazvao posebnu sjednicu Kongresa gdje je, uvođenjem izmjena i dopuna, zakon 21. svibnja 1919. godine dobio 42 glasa više od minimuma za prolaz. Dana 4. lipnja 1919. godine zakon je došao pred Senat te nakon duge rasprave i prošao. U nekoliko dana mnoge su države ratificirale amandman, a nakon što je 18. kolovoza 1920. godine država Tennessee ratificirala Devetnaesti amandman, postao je zakonom diljem Sjedinjenih Država.

Žensko pravo glasa u Ujedinjenom Kraljevstvu

Do 19. stoljeća žene su obično radile kod kuće, nadzirane od očeva ili muževa, na polju, u obrtničkoj radionici ili obavljajući kućne poslove. Od 19. stoljeća i razvoja industrije, a time i mogućnosti rada u tvornicama, djevojke su radile jedna uz drugu, oslobođene roditeljske stege i po prvi put u povijesti svakog su tjedna dobivale svoju nadnicu. Tvorničke su radnice činile manjinu jer je većina zaposlenih žena u to doba radila kao sluškinje koje su bile pod budnim okom poslodavaca. Sva radna mjesta za žene bila su nesigurnija i lošije plaćena od muških. O karijeri i obrazovanju mogle su samo sanjati. Ekonomski i društveno gledano, najviše čemu su se mogle nadati je bio brak. Od viktorijanske žene srednjeg sloja očekivalo se da igra ulogu koja se veoma razlikovala od uloge žene poljodjelca i obrtnika u prethodnim stoljećima, kad je proizvodnja bila vezana za kuću. Izvan četiriju zidova, za nju nije bio mjesta. U životu, mnogi muškarci srednje klase odgađali su ženidbu sve do četrdesetih pa je sredinom 19. stoljeća postojao "višak" neudanih žena srednje klase kojima je bilo uskraćeno pravo na obrazovanje i zanimanje i koje nisu imale građanska prava. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 55)

Borba za žensko pravo glasa u Ujedinjenom Kraljevstvu kao nacionalni pokret počela je u 1872.

godini. Ženama nije bilo zabranjeno glasovati sve do 1832. godine i Zakona o reformi. Na prostoru Ujedinjenog Kraljevstva ženama pravo glasa nije bilo formalno ograničeno, no Zakonom o reformi pravo glasa prošireno je na određene kategorije muškaraca, ali je zato izričito zabranjeno ženama. Ta je reforma trebala demokratizirati engleski parlamentarizam, ali je isključila žene iz odredbe o pravu glasa na općinskoj i parlamentarnoj razini, dodavanjem pridjeva "male" uz riječ "osobe" (*persons*). (1) Lily Maxwell bila je prva žena koja je glasovala u Velikoj Britaniji nakon Zakona o reformi. Maxwell, vlasnica trgovine, imala je sve uvjete koji bi joj dozvolili da izađe na birališta da je bila muškarac. Pred izbore dogodila se pogreška te je njezino ime dodano izbornom registru i na temelju toga Lily Maxwell uspjela je glasovati, iako se kasnije njezin glas osporavao. Bez obzira na osporavanja, taj je slučaj dao aktivisticama za pravo glasa velik publicitet.

Sufražetkinje

Godine 1856. dvije prijateljice Barbara Leigh Smith, kasnije gđa Bodichon, i Bessie Rayner Parker osnovale su odbor za peticiju kojom se tražilo donošenje zakona o vlasništvu udanih žena kojim bi žene dobile pravo na vlastitu imovinu i prihode. Godine 1859. utemeljile su Društvo za promicanje zapošljavanja žena, koje je pokrenulo žensku tiskaru, Victoria Press, koju je vodila Emily Faithfull. Na adresi Langham Place 19, nalazio se *Ladie's insitute* u kojem je gostovala i dr. Elizabeth Blackwell, prva američka liječnica. (Crawford, 1999: 123) Godine 1865. "gospođice iz Langham Placea" organizirale su potpisivanje peticije kojom se tražilo donošenje zakona o glasačkom pravu žena, prijedlog kojeg je Parlamentu podnijeti njegov novoizabrani član John Stuart Mill i njegova pratilja Helen Taylor. (2) Mill u djelu *Podređenost žena* dokazuje da su muškarci i žene jednaki. Njihove naizgled različite sposobnosti mogu se objasniti golemim razlikama u načinu odgoja i obrazovanja. "Ovo što se danas naziva ženskom prirodom čista je izmišljotina", napisao je. Podržavao je borbu žena za jednaka prava na radu, u obrazovanju, u pogledu vlasništva i glasačkom pravu. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 61)

Početakom 1870-tih, kada je kampanja za žensko pravo glasa osnovana prvi put kao nacionalni pokret, pojam sufražetkinja koristi se samo za opisivanje onih aktivistica koje su koristile nasilan prosvjed,

iako se termin u širokoj uporabi zloupotrebljava za opisivanje svih aktivista. Godine 1868. lokalne grupe stopile se u jednu organizaciju stvaranjem Nacionalnog društva za žensko pravo glasa (*National Society for Women's Suffrage* - NSWSS). To je bio značajan pokušaj da se stvori jedinstvena fronta koja bi predložila žensko pravo glasa, ali su imali malo učinka zbog unutarnjih podijeljenosti. Međutim, 1897. godine osniva se Nacionalna unija za žensko pravo glasa (*National Union of Women's Suffrage Societies* - NUWSS) na čelu s Millicent Fawcett. (3) To se društvo povezalo s manjim grupama i izvršilo pritisak na zastupnike koji nisu pružili podršku koristeći se miroljubivim metodama. U borbi za žensko pravo glasa isticala se obitelj Pankhurst. Među njima majka Emmeline i njezine kćeri, Christabel i Sylvia. Živjeli su u Manchesteru, a godine 1883. cijela se obitelj seli u London gdje je otac, Richard Pankhurst, vođa antiimperijalista, reformator koji je zagovarao sindikalizam, ateist i slobodan mislilac, republikanac i zagovornik glasačkog prava žena, bio kandidat lijevice u East Endu, radničkom dijelu Londona. (Crawford, 1999: 499) Emmeline, rastrgana između načela i ambicije, nagovorila ga je da tijekom kampanje odlazi u crkvu, no unatoč tome je izgubio. Energična i odlučna, odlučila je da sama zarađuje za svoj kruh te je otvorila svoju trgovinu pokušajom. Godine 1894. obitelj Pankhurst vraća se u Manchester zbog novčanih problema i Richardova slabijeg zdravlja. On i Emmeline, sada već uvjereni socijalisti, ušli su u Nezavisnu radikalnu stranku Keira Hardyja (ILP), koja je od svih lijevih skupina imala najviše razumijevanja za feminizam. Osim toga, mnoge od njezinih ponajboljih govornika bile su žene. Christabel se pridružila drugim mladim socijalističkim feministicama u Manchesteru. Godine 1901. upoznala je Evu Gore-Booth, mlađu sestru Constance Markiewicz, žene koja je predvodila irski ustanak 1916., i koja je bila izabrana u parlament. Godine 1901. Emmeline su izabrali za kandidatkinju ILP-a u manchesterskom školskom odboru, ali sve je više gubila strpljenja zbog oklijevanja stranke da se zauzme za glasačko pravo žena. Godine 1903., u svom salonu u Nelsonovoj ulici, osnovala je suparnički Društveni i politički savez žena (*Women's Social and Political Union* - WSPU). (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 73)

Bila su to burna vremena jer su se Njemačka i SAD nadmetale s britanskim proizvodima na stranim tržištima. Isplativa ulaganja u prekomorske zemlje prouzročila su slabljenje britanske industrije. U širokim slojevima nekvalificiranih radnika, zahvaćenih rastućim nemirima u industriji, širio se novi sindikalizam. Prisutnost WSPU-a, prvi se put jače osjetila u uzbuđenjima vezanima za izbore 1906. godine. Njihova borbenost pogodila je duh vremena. No 1907. Christabel i Emmeline prekidaju s ILP-om i laburističkom parlamentarnom kampanjom. Savez se širio i razvijao pa je u 1907. godini osnovano 3

000 ogranaka, kojim su se priključivale učiteljice, prodavačice, činovnice, krojačice i tekstilne radnice. Njihov list, *Votes for Woman*, prodavao se u 40 000 primjeraka na tjedan. Skupovi žena koje su se borile za pravo glasa ispunjavali su Albert Hall, a na demonstracijama u Hyde parku okupilo ih se jednom 250 000. Godine 1911. činilo se da je pobjeda na dohvat ruke. Premijer Asquith praktički je obećao donošenje zakona koji bi ženama dao pravo glasa, stoga se pokret za pravo glasa primirio i osluškivao. A onda 1912., nakon krunidbe novog kralja, zakon je jednostavno gurnut u stranu. Žene su porazbijale prozore Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva rata, trgovačke komore i raznih trgovina. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 74)

Emmeline Pankhurst (1858.-1928.)

Uhićene su stotine sufražetkinja. Kad su prosvjedovale štrajkajući glađu, uslijedilo je prisilno hranjenje kao oblik zlostavljanja. Kad je javni prosvjed protiv toga postao previše neugodan, liberalna je vlada donijela "zakon o mački i mišu". Tim je zakonom britanska vlada pokušala spriječiti sufražetkinje u dobivanju simpatija. Žene koje su štrajkale glađu puštali su kad im se zdravstveno stanje pogoršalo, a onda kad im se zdravlje popravilo, ponovno su ih zatvarali. (4) Emmeline kojoj je tad bilo pedeset i pet godina desetak su puta odvučli u hollowaysku tamnicu. Ta krhka, ali neustrašiva žena, sama se branila. Izdan je i nalog za Christabelino uhićenje, no uspjela je pobjeći u Pariz. Sljedeće dvije godine vodila je Društveni i politički savez žena iz Pariza, a Annie Kenney, Christabelina osobna pomoćnica, prenosila je šifrirane poruke iz Francuske i nazad. Svaki put kad bi vlada pojačala nasilje prema sufražetkinjama, Christabel bi naložila da im uzvrate jednakom mjerom. Uskoro su uslijedili paleži i razbijanje prozora, ali mnoge članice WPSU-a nisu bile zadovoljne taktikom koja je odbijala pristaše i išla na ruku vladi. Sylvia je mislila da je bolje nastaviti sa starim načinom, prosvjedima u istočnom, radničkom dijelu Londona gdje je borbenost radnika bila na vrhuncu. Štrajk

lučkih i prometnih radnika 1911. izazvao je zastoj u čitavoj zemlji. U Bermondseyu, južno od Temze, štrajkačicama iz tvornice hrane pridružilo se u Southwark Parku 15 000 žena iz mjesnih tvornica i radionica. Zahtijevale su veće nadnice i pravo glasa. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 2002: 76)

Borbu žena za pravo glasa obilježio je još jedan nemili događaj koji je proslavio njegovu protagonisticu. Bio je to događaj na Epson Derbyju gdje se održavala konjska utrka. No Epson Derby nije bio samo konjska utrka, bio je to važan društveni događaj u kojem je sudjelovala društvena elita i kraljevska obitelj, čiji je konj Anmer sudjelovao u utrci. Emily Davison našla je tim događajem svoje mjesto u povijesti dajući svoj život za ženska prava. Prošla je ispod ograde dok su konji prolazili i bacila se pred Anmera. Konj ju je udario u punoj snazi i srušio je na pod. Iako je bila sklona samoozljeđivanju kako bi privukla pozornost i ukazala na cilj svoje borbe, Emily Davison vjerojatno se nije htjela ubiti. Imala je uza se povratnu kartu za vlak, vagon trećeg razreda. No pretrpjela je teške ozljede od kojih je podlegla u lokalnoj bolnici četiri dana poslije. (5)

Početak 1914. godine, Emmeline i Christabel pozvale su Sylviju na sastanak. Bila je slaba zdravlja jer je i sama dobila svoju porciju zatvora i gladovanja. Samo je Christabel, kao i uvijek, izgledala snažno i neumorno. Tražila je da se Federacija istočnog Londona povuče iz WSPU-a. Šest mjeseci poslije započeo je Prvi svjetski rat i Sylviji je bilo drago zbog "čiste stvari". Emmeline i Christabel odjednom su postale patriotkinje. Sylvija je bila protivnik rata. Godine 1915. sudjelovala je na proturatnom Međunarodnom kongresu žena za mir koji je sazvala Aletta Jacobs, nizozemska socijalistička feministica i prva liječnica u svojoj zemlji. Sylvija se pridružila proturatnoj Međunarodnoj ligi žena i nastavila pomagati ženama istočnog Londona. Sada je trebalo postići da za "muške poslove" u građevinarstvu i vojnoj industriji žene budu jednako plaćene kao i muškarci. Britanska vlada, oslabljena ratom, pala je prije nego što su žene i krenule na juriš. U Britaniji je 1918. godine Parlament donio zakon kojim je priznato pravo glasa kućevlasticama iznad 30 godina, suprugama kućevlasticama, najmprirocima nekretnina s godišnjom rentom iznad 5 funti te ženama koje su diplomirale na sveučilištima. (Watkins, Rueda, Rodriguez, 2002: 77) No tek su 1928. godine zakonom izvorno nazvanim *Equal Franchise Act* žene izjednačene u pravu glasa s muškarcima. (6)

Najvažniji zahtjev pokreta žena, a to je dobivanje prava glasa, konačno je usvojen početkom 20. stoljeća. Dugogodišnja borba, u kojoj su se izmijenile generacije, konačno je urodila plodom. Žene su dobile dugo očekivano pravo glasa, pravo na obrazovanje i zaradu. Sufražetkinje su utrlje put suvremenim ženama koje su se borile za svoju emancipaciju i ravnopravnost spolova. Iako su izborile veliku stvar, njihova borba ostaje

nepoznanica većem broju ljudi i mnoga imena hrabrih aktivistica ostaju zakopana u povijesti čekajući da se netko prisjeti i njih i njihovog neustrašivog djelovanja vrijednog divljenja.

Suffragettes and the Women's Rights Movement by Dina Vidaković

Suffragettes, who marked the battle for women's rights, and especially for the right to vote, were advocating the women's right to vote. The term was first used in a London's newspaper, and British activists adopted the name, whereas the term suffragist in the USA denoted radical and militant groups of women. Whatever name we use, suffragettes went a long way to obtain the right to vote. The most important suffragettes' demand, the right to vote, was finally met at the beginning of the 20th century. Suffragettes paved the way for modern women that fought for emancipation and gender equality.

LITERATURA

1. Crawford, Elizabeth, 1999. *The women's suffrage movement: a reference guide, 1866-1928*, UCL Press, London.
2. Thoennes Keller, Kristin, 2003. *The Women Suffrage Movement 1848-1920*, Bridgestone Books, Minnesota.
3. Watkins, Susan Alice; Rueda, Marris; Rodriguez, Marta, 2002. *Feminizam za početnike*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.

Internet

1. *Pokret žena*, D@dalos: <http://www.dadalos.org/bih/frauenrechte/woher/frauenbewegung1.htm> (12.05.2011.)
2. *Suffragists*, The British Library: <http://www.bl.uk/learning/histcitizen/21cc/struggle/suffrage1/suffragists.html> (28.04. 2011.)
3. Wojtczak, Helena, *The National Union of Women's Suffrage Societies*, The Victorian Web: <http://www.victorianweb.org/gender/wojtczak/nuwss.html> (02.05.2011)
4. *The Suffragettes*, History Learning Site: <http://www.historylearningsite.co.uk/suffragettes.htm> (27.04.2011.)
5. *The Derby of June 1913*, History Learning Site: http://www.historylearningsite.co.uk/derby_of_june_1913.htm (27.04.2011.)
6. *Timeline of Legislation, Events, and Publications Crucial to the Development of Victorian Feminism*, The Victorian Web: <http://www.victorianweb.org/history/wmhistl.html> (24.5. 2011.)